

- Spoštovanje, zaupanje in sodelovanje** str. 4
- Veselimo se in bodimo ponosni** str. 4
- Prerasli v pomembno gospodarsko podjetje** str. 5
- O priznanjih** str. 7
- Prejemniki jubilejnih listin v letošnjem letu** str. 8
- Ob tovarniškem prazniku** str. 9
- Talum Inštitut organiziral mednarodno preverjanje usposobljenosti ekip** str. 10
- Od elektrolizerja do inovatorja – Intervju** str. 12

Iz vsebine

- 4–5** Spoštovanje, zaupanje in sodelovanje
Veselimo se in bodimo ponosni
Prerasli v pomembno gospodarsko podjetje
- 5–6** Zlati metulji
- 7** O priznanjih
- 8** Prejemniki jubilejnih listin v letošnjem letu
- 9** Ob tovarniškem prazniku
Bili smo v livarni Pohorje na Dolenjskem
- 10** Talum Inštitut organiziral mednarodno preverjanje usposobljenosti ekip
- 11** Ponovna uspešna potrditev usposobljenosti v Talum Inštitutu
Predstavitve na konferenci
- 12–13** Od elektrolizerja do inovatorja – Intervju
- 14** Prijetno presenečeni nad videnim
Nekdanja Boldirjeva jama ni več zapuščena
- 15** Predstavitve knjige
- 16** Fotografije meseca
Uživali v hoji in lepi Dolenjski
- 17** Noč čarovnic ali pomračitev slovenske pameti
Božičkovanje
- 18–19** Učilnica v naravi, Svet zaposlenih v Srbiji – Fotoreportaža
- 20** Fabrika
- 21** Stevia – *Stevia rebaudiana*
- 22** Inovativnost kot življenjska filozofija: od ideje do inovacije
- 23** Križanka

Naslovnica: Zlati metulj

Časopis družbe Talum. Naslov uredništva: Talum, d. d., Tovarniška cesta 10, 2325 Kidričevo, telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103, e-pošta: darko.ferlinc@talum.si.

Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov.

Uredniški odbor: Darko Ferlinc, glavni urednik, Danica Hrnčič, Lilijana Ditrih in Aleksandra Jelušič, članice, ter Srdan Mohorič, član.

Jezični pregled: Darja Gabrovšek Homšak, oblikovanje: Darko Ferlinc, avtor naslovnice: Darko Ferlinc.

Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor, tisk: Bezjak tisk, Maribor.

Srečanja

DARKO FERLINC
GLAVNI UREDNIK

V počastitev petinsedemdesete obletnice fotografa Stojana Kerblerja je bila v sredo, 20. novembra, odprta razstava fotografij iz njegovih treh ciklov: Haložani, Koline in Tovarniška fotografija. Povod za odprtje razstave je bila poleg obletnice še izdaja knjige Sandre Jazbec *Stojan Kerbler: ptujski fotograf svetovnega slovesa*.

Že velikokrat sem gledal fotografije Stojana Kerblerja. Velikokrat sem jih obračal v rokah, jih obešal na stene, postavljaj v knjige in kataloge. Vedno z drugačnimi občutki. Spoznavam in na novo razumevam jih še danes. Za na videz najpreprostejšimi motivi se skrivajo najgloblje zgodbe.

Ta uvod sem porabil zato, da pridem do bistva. Do fotografije z naslovom Srečanja iz leta 1974. Posneta je bila torej leto po mojem prihodu v tovarno. Še danes na njej prepoznavam znane ljudi, ki jih že ni več v tovarni ali pa so se z njo že postarali. Fotografija je stara, toda pomen je še kako svež. Mirno lahko motiv prestavimo v današnji čas.

Po tlakovani cesti, ki »fabriko« prereže na polovico, odhajajo ljudje s »šihta«. Ura je malo pred tretjo popoldan. Opazimo pare in skupinice, ki odhajajo proti izhodu ali »kapiji«, kot smo takrat rekli. Pogovarjajo se med seboj. Srečali so se ali pa so že s svojih delovnih mest odšli skupaj. Vsak si je izbral svojega za pot do ograje. Za pogovor, ki je tekkel med hojo. Vsak je

torej srečal svojega. In v tem je bistvo. Srečati. Srečati svojega.

V besedi srečanje najdemo besedo sreča. Če besedi povežemo, ugotovimo, da je pravzaprav sreča srečati nekoga, ki bi ga pač radi srečali. In srečen je lahko vsak, ki sreča ljudi, ki bi jih želel srečati. Na Kerblerjevi fotografiji z naslovom Srečanja je torej polno nekkih malih srečanj, nekkih malih srečic. Kratkih sicer, ampak ...

Koliko nam je od tega ostalo še danes? Se še znamo srečevati? In če se srečamo, znamo še biti srečni zaradi tega? So nam mogoče ljubša srečanja prek ekranov? Kakor komu, sam menim, da nam je še ostalo.

Tudi danes se družimo. Prav na koncu novembra so dnevi, ko sta druženje in s tem srečevanje najintenzivnejša. Mogoče se niti ne zavedamo pomena takih srečanj. Ali pa so nam postala tako sama po sebi umevna, da jih ne dojemamo več kot nekaj izrednega. Ljudje, ki nas opazujejo od zunaj, pa kar ne morejo verjeti, da prirejamo srečanje upokojencev, srečanje zaposlenih in dan odprtih vrat. In seveda še več drugih prireditev v letu, ko se prav tako srečujemo.

Izkoristimo vsakodnevna srečanja. Ob prihodu v službo ali odhodu iz nje. Pri skupnem pitju jutranje kave. Na malici. In seveda na takih srečanjih, kot so tista ob tovarniškem prazniku. In poskusimo biti srečni zaradi srečanj. ▣

»V besedi srečanje najdemo besedo sreča.«

Spoštovanje, zaupanje in sodelovanje

MARKO DROBNIČ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Marko Drobnič, predsednik Uprave Taluma

Dragi talumovci!

Podjetje je uspešno, ko večina ljudi vidi smisel v tistem, kar podjetje počne. Prva dva ključna dejavnika za to sta jasno opredeljena strategija podjetja in aktivnosti, ki jih podjetje izvaja za uresničevanje ciljev. Talum ima svojo smer in pot. Ta pot je edina prava in po treh letih od zastavljenih strateških ciljev je čas, da nehajo dvomiti tudi največji skeptiki. Sedaj lahko zaupamo našim usmeritvam tudi na osnovi rezultatov, ki jih uresničujemo zaradi zastavljenih strateških smernic. Niti slučajno niso zanemarljivi, predvsem pa so rezultat dela vseh nas!

Spoštovanje in zaupanje, ki ga imamo drug do drugega, ter medsebojno sodelovanje pa je tretji ključni dejavnik, ki nas žene naprej in zaradi katerega je podjetje lahko uspešno. To so tradicionalne, morda v današnjih časih

nekoliko pozabljene vrednote. V Talumu temu posvečamo veliko pozornosti. Nadaljujmo s tem, saj je in bo v času, ko se zaradi razmer na trgih borimo za to, da preživimo, in hkrati s tem smelo načrtujemo in izvajamo razvojne projekte, to še kako pomembno.

Kriza je prinesla novo stanje, na katero se bo treba navaditi in – kar je še bolj pomembno – tudi prilagoditi. Uspeli bodo najboljši, najbolj prilagodljivi, najučinkovitejši in najdrznejši. V Talumu imamo vse možnosti za to! Če bomo znali tudi v takšnem novem stanju stopiti skupaj, če bomo šli po naši jasno zastavljeni poti in če bo vsak izmed nas postavil svoj kamenček v mozaik naše zgodbe, bomo uspešni. Ni in ne bo preprosto, je pa uresničljivo. Sam v vse zapisano ne dvomim, ker zaupam vsakemu izmed vas!

Ponosno in pokončno pričakujemo okrogli jubilej, ki ga praznujemo naslednje leto. 60 let. Brez velike pompoznosti, ker to ni čas velikih praznovanj. Je bolj čas skrbnega dela in premišljenega načrtovanja, da bomo lahko pisali naslednjih 60 let naše prihodnosti. □

Veselimo se in bodimo ponosni

DR. ZLATKO ČUŠ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Dr. Zlatko Čuš, član Uprave Taluma

Živimo v obdobju vsesplošne depresije. Gospodarstvo usiha, brezposelnost narašča, stanje družbenih vrednot je na dnu ... Talum, simbol trme, vztrajnosti, iznajdljivosti, pa pogumno praznuje častitljivih 59 let. Čez deset tisoč posameznikov nas je imelo priložnost graditi in ustvarjati delčke mozaika današnjega Taluma.

V svojem imenu in v imenu vodstva družbe se zahvaljujem vsem in vsakemu posebej za prispevek k izgradnji Taluma. Na gibanje svetovnega gospodarstva in borzno ceno aluminija ne moremo vplivati, na evropske in slovenske birokratske ovire za obstoj industrije imamo prav tako bore malo vpliva. Vplivamo pa lahko na obvladovanje tehnologije, odnos do kupcev, dobaviteljev, sodelavcev ... In prav v segmentu, v katerem imamo vpliv, smo zelo uspešni.

Prav zaradi tega imamo več kot dober razlog, da se ob našem tovarniškem prazniku poveselemo in smo ponosni na svoje dosežke. □

Prerasli v pomembno gospodarsko podjetje

DANIJEL LAČEN
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Danijel Lačen, član Uprave Taluma

da smo sedaj prerasli v pomembno gospodarsko podjetje, ki upravičeno uživa velik ugled doma in v tujini.

Toda kaj pravzaprav sestavlja nezamenljivo in značilno podobo naše tovarne? Je to logotip na pisemski ovojnici, je to njena celostna podoba? Velikost in oblika pisarn, upravne stavbe? Urejenost okolice in pokošena trava, čistost proizvodnih obratov? Oblika in vsebina časopisa Aluminij?

Prav gotovo sodijo k podobi podjetja tudi te, pogosto zelo pomembne zunanje podrobnosti, toda če bi šlo samo za to, bi imeli opravka le z oblikovanjem in modnimi muhami. V resnici gre za veliko več: najpomembnejši v ustvarjanju značilne zunanje podobe našega podjetja ste vi, dragi sodelavci in sodelavke, prav vsi, od prvega do zadnjega!

Nikar ne mislite, da to pišem, ker bi vas hotel na ta praznični dan še dodatno spodbuditi ali vam celo laskati. Mislim resno, ko poudarjam pravilno naravnost in zvestobo vseh zaposlenih našemu podjetju.

Na koncu bi rad vsem čestital ob tovarniškem prazniku in se vsem skupaj zahvalil za prispevek, ki ste ga dali s svojim delom. ▣

Spoštovane sodelavke, sodelavci!

V mesecu novembru imam dva praznika. Na prvega nisem preveč ponosen, saj praznujem rojstni dan in se zavedam, da sem vsako leto starejši. Drugi praznik pa je praznik naše »fabrike«, ki bo prihodnje leto dopolnila častljivo okroglo obletnico.

Vi in vaši predhodniki ste morali na dolgi poti, ki je trajala 59 let, ustvarjalno razvijati zmeraj nove in nove zamisli. Iz leta v leto smo jih s skupnimi močmi dograjevali,

Zlati metulji

Komisija za priznanja v sestavi Bogdan Kelenc, Janko Gajšt in Lilijana Ditrih je prejela 13 predlogov za priznanje za dosežke v zadnjem letu oziroma nekaj zadnjih letih in 2 predloga za priznanje za življenjsko delo. Upravi družbe Talum, d. d., je predlagala, da se podelijo naslednja priznanja:

Najvišje Talumovo priznanje zlati metulj za uspehe pri delu. Zlata broška z motivom metulja – za ženske.

Priznanje za življenjsko delo

Dragica Leskovar
služba Računovodstvo

Dragica Leskovar se je v TGA zaposlila leta 1979 kot ekonomska tehničarka. Kot študentka ji je bilo ponujeno delo v Službi za plan in analize, po reorganizaciji Taluma pa opravlja delo v Računovodstvu. Postala je aktivna članica sindikata in sindikalna zaupnica službe. V mandatu od 1980 do 1984 je bila članica Delavskega sveta. Takrat se je prvič srečala z delom samoupravnih organov in je dejavno sodelovala pri sprejemanju odločitev. Na ustanovni seji Sveta delavcev leta 1994 je bila izvoljena za njegovo prvo predsednico. V njenem mandatu so »oralni ledino« na vseh področjih upravljanja, zato je kot predsednica vložila veliko truda v pripravo in sprejetje Poslovnika o delu Sveta delavcev in Dogovora o

PRIZNANJA

sodelovanju delavcev pri upravljanju med družbo Talum in Svetom delavcev. V naslednjem mandatnem obdobju je bila namestnica predsednika Sveta delavcev. Takrat si je posebej prizadevala za izboljšanje stanja varnosti in zdravja pri delu. Tudi v naslednjem mandatnem obdobju je bila namestnica predsednika Sveta delavcev, zaradi njegove daljše odsotnosti pa je opravljala večino dela pri vodenju tega organa. Danes je Dragica Leskovar članica Sveta delavcev Taluma, d. d., in s tem tudi članica Sveta zaposlenih skupine Talum. V obeh organih dejavno sodeluje s podajanjem predlogov in mnenj ter posreduje pobude svojih sodelavcev.

V tovarni je zaposlena 34 let. Ves ta čas ni opravljala le svojega rednega dela, dejavno je sodelovala tudi v organih upravljanja. Tako je zastopala interese zaposlenih in si prizadevala za uspešen in boljši Talum.

Priznanja za uspešno delo

Zdenku Zelenku

Revital d. o. o.

Zdenko Zelenik je v Revitalu zaposlen od samega začetka delovanja družbe, to je od leta 1993, pred tem pa je skoraj osem let delal v elektrolizi. V Revitalu je sodeloval že pri postavitvi prvih rastlinjakov in zanje skrbi še danes.

Od vsega začetka je Zdenko nekaj »posebnega«, delavec z mnogimi idejami in izboljšavami. Je sodelavec, na katerega se je mogoče zanesti in nanj vedno računati. Nikoli mu ni težko priti v podjetje in postoriti potrebno, pa naj bo to v nedeljo popoldne, ponoči ali med prazniki. Vedno je pripravljen vskočiti in pomagati: z idejami, s predlogi in še posebej z lastnim delom.

Ne bomo naštevali Zdenkovih dobrih lastnosti, naj o njem govorijo njegove posodobitve in izboljšave. Našteli jih bomo samo nekaj, tiste najvidnejše, ki so nastale v času njegovega dela na vrtnariji:

- sušilnica za suho cvetje (*Tagetes Hawaii*), bučnice in podob-

no, ki smo jo uporabljali vrsto let;

- posebna ročna bodala (špice) za luknjanje alkatenskih cevi pri montaži kapalnega sistema za zalivanje;
- stroj za rezanje mladih listov zelenjave;
- posodobitev kotlovnice (transport sekancev v peč, regulacija temperature vode v zalogovniku, obtok tople vode po rastlinjakih ...);
- voziček za meglilnik (»puls fog«); delavec naprave tako ne nosi več na ramenu, temveč jo prevaža na vozičku;
- razne posodobitve zalivalnih sistemov v rastlinjakih (črpalke, ventili, filtri ...);
- montaža avtomatskega zalivalnega sistema za krizanteme na zunanjih površinah in v rastlinjakih ter za obešanke v rastlinjakih št. 10 in 11;
- posodobitev zalivalne rampe na površinah za mačehe (končna stikala, ročni in avtomatski vklop, varnostna stikala ...);
- nekatere izboljšave in posodobitve senčenja v rastlinjakih in napihanja med folijami (nekateri monterji rastlinjakov uporabljajo njegove posodobitve na novih rastlinjakih).

Zdenko Zelenik je v 20 letih dela v Revitalu na vrtnariji pustil svojevrsten pečat. Tako si danes na primer delovanja kotlovnice na biomaso brez njega skoraj ne moremo predstavljati.

Jožefu Pišku

Talum servis in inženirign, d. o. o.

Sodelavec Jože Pišek je začel svojo poklicno pot leta 1986 v takratnem TGA, v obratu DE Vzdrževanje. Dela, ki jih je najprej opravljal, so slonela na izdelavi rezervnih elementov in posameznih strojnih sklopov. Ob razširitvi dejavnosti tudi na področje izdelave orodij se je še posebej izkazal pri snovanju in razvoju detajlov. Skupaj s celotno skupino se je najprej zaposlil v takratni Predelavi, kasneje v DE Rondelice, svoje znanje in izkušnje pa prenašal na svoje sodelavce in jih dokazoval pri novih izdelkih. Kot orodjar je sodeloval pri izdelavi prvega orodja za obrez izparilnih plošč, pri razvoju orodij za DE Rondelice, v zadnjem času pa tudi pri

Najvišje Talumovo priznanje zlati metulj za uspehe pri delu. Zlata kravatna igla z motivom metulja – za moške.

izdelavi orodij za litje aluminija. Velik preskok v načinu dela in razmišljanja se je zgodil leta 2005, ko je svoje znanje moral nadgraditi zaradi vgraditve novega obdelovalnega centra CNC. Sledilo je nenehno usposabljanje in spremljanje novih tehnoloških smernic pri mehanski obdelavi. Za Jožeta Piška sta značilni izredna natančnost in odgovornost, kar je pri delu, ki ga opravlja, tudi potrebno. Svoje bogato znanje in izkušnje je vedno pripravljen prenesti na sodelavce, vedno je pripravljen sodelovati, ko ga potrebujemo, in prav zaradi tega ga sodelavci še posebno cenijo.

Marjanu Rebernišku

Talum Livarna, d. o. o.

Marjan Rebernišek se je v TGA zaposlil leta 1988 v takratni Livarni 1 kot livarski pomočnik. Hitro se je priučil livarskih veščin, zato je kmalu napredoval na delovno mesto livarja različnih livarskih proizvodov. V času številnih organizacijskih sprememb in prilagoditev tehnologije v takratnem obratu je postal predelavec. Pozneje je bil pomemben član ekipe, ki je po zgraditvi nove Livarne zlitin sodelovala pri zagonu proizvodnje. S številnimi predlogi je pomembno prispeval k izboljšavam proizvodnega procesa in naprav, pridobljene izkušnje pa zavzeto prenašal na svoje sodelavce. Ob delu se je dodatno

strokovno izobraževal, kar je nadgradilo njegove praktične izkušnje. Prav zaradi teh ter zaradi odličnega poznavanja proizvodne opreme, organizacijskih sposobnosti in občutka za vodenje sodelavcev je bilo Marjanu Rebernišku leta 2006 zaupano vodenje izmene in to delo opravlja še danes. S časom njegovega vodenja izmene sovpadajo številne prilagoditve proizvodnega procesa zaradi uporabe odpadnega aluminija, ki zahtevajo dodaten napor in zavzetost vseh zaposlenih. Tudi na tem področju z občutkom za vodenje in motiviranje s svojo ekipo suvereno opravlja zaupane mu naloge, kar pomembno prispeva k uspešnemu poslovanju in razvoju celotne družbe. □

PRIZNANJA

O priznanjih

Kaj o najvišjih priznanjih družbe Talum menijo letošnji prejemniki

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Dragica Leskovar

Zahvala za priznanje zlati metulj

November 2013 si bom zapomnila s čisto drugačnimi občutki, saj sem ta mesec dobila v tovarni, v kateri delam že 34 let, najvišje priznanje za svoje delo, priznanje zlati metulj.

Za to priznanje so me predlagali člani oziroma sodelavci iz Sveta zaposlenih skupine Talum, češ da sem bila ves čas ob svojem delu dejavna v Svetu delavcev in v Svetu zaposlenih. Za to se jim prav lepo zahvaljujem.

Ob prejemu vabila predsednika Uprave na podelitev priznanja so me preplavili zelo prijetni, nepozabni občutki zadovoljstva. Vedno sem spremljala podelitev tega priznanja kot nekaj veličastnega, nekaj posebnega, nekaj, kar lahko dobijo res najbolj zaslužni sodelavci. In letos sem sama dobitnica tega priznanja, kar mi, iskreno povedano, pomeni zelo veliko priznanje za vse, kar sem do sedaj naredila.

Vsem še enkrat hvala.

Jožef Pišek

Zame je bilo veliko presenečenje

Da bom dobil priznanje zlati metulj, nisem vedel, dokler nisem prejel pisma predsednika Uprave Taluma. Zame je bilo to veliko presenečenje. Najprej nisem verjel, da je res, sploh ne tistega dne. Pa sem še enkrat prebral pismo. Komaj čez nekaj časa sem se zavedal, kaj to pomeni.

Potem pa mi je predpostavljeni povedal, da sem si priznanje res zaslužil, in mi naštel vse moje zasluge ter dodal, da je zlati metulj šel v prave roke. In na to sem zelo ponosen.

Zahvaljujem se sodelavcem, ki so me predlagali.

Marjan Rebernišek

Ponosen sem na priznanje

V petek, 15. novembra 2013, deževnega in turobnega jutra, mi je vodja obrata vročil posebno kuverto, kakršne pravzaprav še nikoli nisem videl. Bila je kuverta predsednika Uprave. Najverjetneje sem izgubil barvo na obrazu, ko sem strmel v kuverto pred seboj. Odprl sem jo, v njej pa je bilo vabilo predsednika Uprave na podelitev najvišjega priznanja, priznanja zlati metulj. Minilo je nekaj trenutkov, da sem si opomogel od presenečenja.

Ponosen sem na priznanje, ki ga brez dobrih sodelavcev ne bi mogel prislužiti. V izmeni smo velika družina, ki za dobre rezultate potrebuje timsko delo in to nam uspeva. Ta nagrada mi bo motivacija za še boljše delo, ki ga bom lahko še kar nekaj časa prenašal na sodelavce.

Zahvaljujem se vsem, ki so me predlagali za podelitev te prestižne nagrade.

Hvala.

Zdenko Zelenik

Nepopisni občutki

Ob prejemu vabila predsednika Uprave na podelitev zlatega metulja sem bil zelo presenečen. Prvo vprašanje, ki se mi je porodilo, je bilo, kako sem prišel med tiste delavce, ki so toliko cenjeni, da si zaslužijo tako veliko pohvalo za svoje delo.

Občutki so nepopisni, ni besed, s katerimi bi lahko opisal, da se je to zgodilo meni.

Hvala vsem, ki ste me predlagali, ki verjamete vame ter cenite moje delo. □

Dragica Leskovar

Jožef Pišek

Marjan Rebernišek

Zdenko Zelenik

Prejemniki jubilejnih listin v letošnjem letu

Za 10 let

Alojz Fakin	Talum Izparilniki
Robert Gajser	Talum Servis in inženiring
Viktor Gajser	Talum Ulitki
Sonja Hertiš	Vital
Branko Kajzer	Talum Ulitki
Jasmina Korže	Talum Inštitut
Leon Korže	Talum Livarna
Štefka Lampret Roškar	Vital
Olga Lendero	Vital
Aleš Nahberger	Talum Servis in inženiring
Jože Perko	Talum Rondelice
Franc Roškar	Vital
Matjaž Sok	Talum Livarna
Zmago Travnikar	Talum Livarna

Za 20 let

Karmen Jošt	Talum Sistemi upravljanja
Marko Homšak	Talum Sistemi upravljanja
Rajko Habjanič	Talum Strateški razvoj
Marjan Jeza	Talum Livarna
Milan Štumberger	Talum Ulitki
Andrej Vindiš	Talum Servis in inženiring
Darko Kozoderc	Revital
Franc Princl	Talum Izparilniki
Zvonko Rozman	Vargas-Al
Gregor Kovačič	Vargas-Al

Za 30 let

Milko Ahec	Talum Izparilniki
Rudi Bogdan	Talum Računovodstvo
Marjan Bratuša	Talum Servis in inženiring
Dušan Černenšek	Talum Aluminij
Teodor Dečman	Talum Upravljanje tveganj
Milan Firbas	Talum Strateški razvoj
Drago Gajšt	Talum Aluminij
Dušan Galun	Talum Rondelice
Darja Havlas-Kozoderc	Talum Pravna služba
Zvonko Juriševič	Talum Livarna
Marjan Kovačec	Talum Servis in inženiring
Stanislav Krajnc	Vital
Milan Lah	Talum Rondelice
Marjetka Ledinek	Talum Inštitut
Damjan Letonja	Talum Inštitut
Miran Lipovac	Talum Strateška komerciala
Miran Lozar	Talum Aluminij
Radovan Mesarič	Revital
Vladimir Meško	Talum Livarna
Roman Nadelsberger	Talum Aluminij
Dušan Petrovič	Talum Aluminij
Anton Potočnik	Talum Servis in inženiring
Milan Potočnik	Talum Servis in inženiring
Alojz Rumež	Talum Servis in inženiring
Marjan Slameršek	Revital
Jožef Slodnjak	Talum Servis in inženiring
Janko Šegula	Talum Livarna
Franc Šimenko	Talum Livarna
Silvo Vrtič	Talum Aluminij

Ob tovarniškem prazniku

Spoštovani člani sindikata, sodelavke in sodelavci, dobitniki nagrade zlati metulj!

Letos mineva že 59 let, odkar se je v Kidričevem začela proizvodnja aluminija. Tovarno so leta 1942 začeli graditi Nemci, dokončali pa smo jo z lastnim znanjem Slovenci in tako je leta 1954 začela proizvajati prvi aluminij. Danes se Talum s svojo sodobno proizvodnjo uvršča med najboljše proizvajalce aluminija na svetu.

IGOR JEZA

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Igor Jeza, predsednik, SKEI Konference sindikatov Kidričevo

Če si tovarno ogledamo danes, opazimo rezultat 59-letnega razvoja »fabrike«, ki se je iz proizvajalca aluminija in glinice razvila v sodobni Talum. Aluminij je strast in prihodnost vseh nas in je naša filozofija. Ves čas smo zaposleni iskali nove rešitve in izboljšave, nikoli nismo mirovali. Vedno smo si prizadevali za najboljšo kakovost na vseh ravneh proizvodnje. Bogate izkušnje zaposlenih, dobro izobraženih in vedno lojalnih ljudi, so naši tovarni pomagale prebroditi vse krize do sedaj. Prepričan sem, da bo tudi tokrat tako. Na trgu preživijo le tisti, ki se znajo pravočasno prilagoditi razmeram. Mislim, da moramo vsi skupaj z optimizmom gledati naprej kljub trenutni situaciji, ki vlada v svetu.

Toda kriza je vse prevečkrat tudi razlog za nižanje plač in števila zaposlenih. Zadnje čase poslušamo, da bi bilo treba znižati neto plače, odpovedati kolektivne pogodbe, ukiniti minimalno plačo, podvojil se je znesek neplačanih prispevkov za invalidsko in pokojninsko zavarovanje in še bi

lahko našteval. Kam nas vse to pelje, vsi dobro vemo. Sindikati vsega tega ne bomo dopustili – na vrsti smo ljudje.

A priznati si moramo, da pri nas v Talumu ni tako. Kljub trenutni situaciji vodstvo vedno poskrbi, da so izplačila nad ravnijo po kolektivni pogodbi dejavnosti in da je odnos do zaposlenih vzoren.

Na tem mestu bi se rad zahvalil vodstvu, ki se je v preteklosti vedno pravilno odločalo, tako da smo danes še prisotni na gospodarskem zemljevidu. Tudi nas kriza ni obšla, a z motom predsednika Uprave Marka Drobniča »Skupaj zmoremo skoraj vse« in z novo, jasno vizijo razvoja lahko zremo v boljšo prihodnost.

Vsi skupaj si moramo z veliko odgovornostjo prizadevati, da bi se Talum razvijal in rasel tako kot do sedaj in da bi še mnogo generacij našlo delo v naši »fabriki«.

Vsem talumovkam in talumovcem in tistim, ki so kakor koli povezani s Talumom, ob tovarniškem prazniku iskreno čestitam, še posebej letošnjim nagrajencem! □

Bili smo v livarni Pohorje na Dolenjskem

Za zaposlene v družbi Talum Rondelice, ki so v zadnjih dveh letih prispevali največ koristnih predlogov, smo 17. oktobra 2013 organizirali ogled proizvodnje aluminijastih gasilskih armatur. Posebnost podjetja Pohorje Mirna je, da poteka proizvodnja znotraj ograje zapora na Dobu pri Mirni na Dolenjskem.

TOMAŽ GODICELJ

FOTO: ARHIV LIVARNE POHORJE

Vseh 25 udeležencev strokovne ekskurzije je bilo nad ogledom proizvodnje navdušenih. Posebno doživetje je bila osebna kontrola pred vstopom na strogo varovano območje. Med ogledom proizvodnje smo videli tri različne postopke litja aluminijevih zlitin, in sicer: litje v pesek, gravitacijsko litje v kokile in tlačno litje na strojih Bühler. V nadaljevanju ogleda proizvodnega procesa se je večina udeležencev ekskurzije prvič srečala s postopkom utopnega kovanja aluminijastih gasilskih spojk ter z njihovo toplotno (staranje) in mehansko obdelavo. Svoje pozitivne vtise o ogledu zanimive proizvodnje so nam zaupali nekateri udeleženci.

Peter Belec

Ekskurzija v podjetje Pohorje Mirna je bila zelo zanimiva, saj nam je vodja obrata podrobno predstavil njihovo proizvodnjo. Podobnih ekskurzij bi lahko bilo v prihodnje več, saj pomeni ogled drugega proizvodnega procesa priložnost za kakšno izboljšavo tudi pri nas.

Danilo Lendero

Obiskali smo podjetje Pohorje Mirna na Dobu, ki prav tako kot mi proizvaja izdelke iz aluminija.

Ogledali smo si različne postopke litja in kovanja aluminija. Utopno kovanje je bilo za nas nekaj novega, v prihodnosti morda zanimivo tudi za Talum. Vodstvu družbe Talum Rondelice se zahvaljujem za dobro organizacijo, sodelavkam in sodelavcem pa za prijetno druženje.

Bogdan Kores

Ekskurzija je bila izredno zanimiva in poučna. Seznanili smo se s proizvodnjo, razmerami za delo ter s težavami pri nemotnem zagotavljanju kakovosti in pravočasni odpremi proizvodov. Glede na raznoliko sestavo in pogoste menjave delovne sile je za vodje to pravi izziv. Brez vodene in dobro organizirane ekskurzije si ne bi mogel predstavljati proizvodnje, ki poteka za strogo varovanimi zidovi.

Jožica Novak

Nad ekskurzijo sem bila navdušena. Čeprav je bilo pri vstopu na varovano področje čutiti nekaj nelagodja, pa je ogled zanimive proizvodnje potekal v sproščenem vzdušju. Takšni dogodki nam popestrijo delovne dneve in pomenijo dodatno motivacijo pri inovativnem načinu razmišljanja. □

Livarna Pohorje na Dolenjskem

Talum Inštitut organiziral mednarodno preverjanje usposobljenosti ekip

Talum Inštitut je 18. in 25. septembra organiziral mednarodno preverjanje usposobljenosti laboratorijskih ekip, ki izvajajo meritve na področju emisij v zrak za podjetja, ki morajo izkazati skladnost z zakonskimi predpisi. Podjetja v EU morajo imeti ustrezna pooblastila države; pridobijo jih na osnovi pregledov, ki jih izvajajo akreditacijske hiše v posamezni državi, v Sloveniji na primer Slovenska akreditacija (SA), na Hrvaškem Hrvaška akreditacija (HA) ali v Nemčiji Deutscher Akkreditierungs rat (DAR).

MARJAN PILINGER
DR. MARKO HOMŠAK
FOTO: MARJAN PILINGER

Priprave na ta pomembni dogodek so se začele s predstavitvijo Programa organiziranja na Agenciji RS za okolje in Slovenski akreditaciji; na predstavitvi so bili prisotni tudi predstavniki pooblaščenih podjetij v Sloveniji. Preverjanje usposobljenosti, ki se izvaja po standardnem postopku za izvedbo medlaboratorijskega primerjalnega testiranja, se uradno in na ustrezen način izvaja le v Nemčiji (HLUG) in Franciji (INERIS) ter je tudi precej drago. Ker je bil odziv vseh udeležencev pozitiven, smo odposlali vabila za sodelovanje slovenskim, hrvaškim in srbskim podjetjem. Medlaboratorijsko primerjalno testiranje je bilo izvedeno na treh pode-

stih na izpustu iz kalcinacijske peči, ki je za izvedbo takšnih meritev najustrežnejša. Ob tem se zahvaljujemo vsem sodelavcem iz družbe Talum Aluminij in drugim, ki so pri izvedbi pomagali. Vabilu so se odzvala naslednja podjetja in javni zavodi: Zavod za zdravstveno varstvo iz Novega mesta, Metroalfa iz Zagreba, Inštitut za varstvo pri delu in varstvo okolja iz Maribora, Zavod za javno zdravstvo istarske županije iz Pulja, Inspekti iz Opatije, LPT iz Beograda, Zavod za zdravstveno varstvo iz Kranja, SINET iz Hrastnika, Zavod za zdravstveno varstvo - Inštitut za varstvo okolja iz Maribora, EKO Ekoinženiring iz Raven na Koroškem, Elektroin-

štitut Milan Vidmar iz Ljubljane in organizator, Talum Inštitut iz Kidričevega.

Ekipe so sodelovale pri hkratnem izvajanju meritev naslednjih parametrov: hitrost in temperatura plinov, kisik, vlažnost, celotni prah, plinski fluoridi, žveplov dioksid, dušikovi dioksidi, ogljikov monoksid in celotni organski ogljik. Za vse te parametre po standardnih preskusnih metodah (EN, ISO) je Talum Inštitut tudi akreditiran. Med izvajanjem medlaboratorijskih primerjalnih testiranj so nas obiskali tudi predstavniki ARSO, ki skupaj s predstavniki Slovenske akreditacije, s članoma z ZZV - IVO iz Maribora in Elektroinštituta Milan Vidmar iz Ljubljane ter

članoma iz Talum Inštituta (Majda Rola in Marjan Pilinger) sestavljajo na novo ustanovljen tehnični odbor v Sloveniji. Po obdelavi podatkov sodelujočih ekip bodo rezultati o uspešnosti sodelovanja posredovani udeležencem, ki lahko na tej osnovi gradijo in obnavljajo svojo usposobljenost.

Talum Inštitut si tudi na ta način poskuša pridobiti prepoznavnost tako v Sloveniji kot v tujini pri medlaboratorijskem primerjalnem testiranju na področju emisij snovi v zrak, kar pa je možno aplicirati tudi na druga področja. ▣

Merjenje emisij v zrak

Ekipe pri izvajanju meritev

Ponovna uspešna potrditev usposobljenosti v Talum Inštitutu

Akreditacija je uradno priznanje usposobljenosti za opravljanje določenih dejavnosti in ni sama sebi namen. Po eni strani je servis gospodarstva, da lahko čim bolj konkurenčno trži svoje izdelke in storitve na prostem trgu, po drugi strani pa štiti potrošnika in pomaga državnim organom, da oblikujejo učinkovite sisteme za regulacijo in preverjanje ter se izogone nepotrebnim omejitvam za gospodarstvo.

MAJDA ROLA
DR. MARKO HOMŠAK
FOTO: SRDAN MOHORIC

Ključni prednosti laboratorija, akreditiranega po SIST EN ISO/IEC 17025, sta zaupanje v rezultate preskušanja in kontrole ter dostop do mednarodnih shem za vzajemno priznavanje preskusov. Laboratorij se z akreditacijo posledično izogne nepotrebnemu ponavljanju postopkov ter tako zmanjšuje stroške. Na reguliranem področju je akreditacija orodje, ki ga uporabljajo državni organi pri določanju organov za ugotavljanje skladnosti za delo po predpisih.

Talum Inštitut je pri Slovenski akreditaciji od leta 2004 akreditiran kot preskuševalni laboratorij pod oznako LP-045 za naslednja področja preskušanja: aluminij in aluminij-silicijeve zlitine, odpadna voda, izlužki odpadkov in odpadki, emisije snovi v zrak in kakovost zunanjega zraka. Na tej osnovi od Agencije RS za okolje pridobi ustrezna pooblastila za posamezna področja okolja.

V ponedeljek in torek, 11. in 12. novembra 2013, je Slovenska

akreditacija ocenjevala obstoječe preskusne metode in ugotavljala skladnost novih preskusnih metod s področja podzemnih vod, izlužkov odpadkov in emisij snovi v zrak. Vodilni ocenjevalec je bil tokrat Franjo Kranjčević, pomagalo pa mu je še pet strokovnih ocenjevalcev: prof. dr. Vida Petelin Hudnik in mag. Franka Cepak za področje kemijskih preskusov, dr. Jurij Mlačnik za področje merjenja pretoka odpadnih vod, mag. Primož Auersperger za področje vzorčenja odpadnih vod in odpadkov ter dr. Jörg Krieger kot tuji zunanji ocenjevalec za emisije snovi v zrak.

Ocenjevanje, ki sedaj poteka na približno vsakih 15 mesecev, smo uspešno izpeljali, kar nam daje možnost uveljavljanja naših storitev na trgu. Vsem sodelavcem Talum Inštituta se ob tem iskreno zahvaljujem za osebno in strokovno podporo ter požrtvovalnost pri izpeljavi celotnega ocenjevalnega postopka. □

V laboratoriju

Predstavitev na konferenci

V Portorožu je od 13. do 15. novembra 2013 potekala 21. Mednarodna konferenca o materialih in tehnologijah.

DR. STANISLAV KORES
VANJA TUBIN
FOTO: STANK KORES

Konferenco je organiziral Inštitut za kovinske materiale in tehnologije (IMT) iz Ljubljane, na njej pa se je na svojem razstavnem prostoru predstavil tudi RC SIMIT, d. o. o., s svojimi razvojno-raziskovalnimi projekti, poslanstvom in vizijo.

Namen konference je bil dvojen: srečanje znanstvenikov z inštitutov in univerz s strokovnjaki iz industrije s področij kovinskih materialov, anorganskih in polimernih materialov, vakuumske tehnike in nanomaterialov ter prenos bazične znanosti v aplikativno znanost z visoko dodano vrednostjo. Konferenca je bila priložnost za diskusijo o sodelovanju industrije in raziskovalne sfere. V okviru srečanja je potekal tudi plenarni posvet z naslovom »Status področja kovinskih materialov in metalurgije v Sloveniji« z osrednjim govornikom dr. Petrom Kraljičem. □

Vanja Tubin in Brane Kožuh, direktor Razvojnega centra RC Simit

Od elektrolizerja do inovatorja

ALEKSANDRA JELUŠIČ
FOTO: SRDAN MOHORIC

Zdenko Zelenik

V skupini Talum vsako leto tradicionalno podelimo nagrado za posebne dosežke, ki smo jo poimenovali zlati metulj. Na ta način se poskušamo na simbolni ravni zahvaliti vsem, ki so s svojim delom, izvirnostjo, predanostjo in drugačnostjo prispevali k uspešnosti poslovanja naše tovarne. Tudi letošnji november bo zaznamovan s praznikom in z imeni ljudi, ki jih bomo okitili s tem laskavim naslovom. Med njimi je tudi sodelavec Zdenko Zelenik, zaposlen v hčerinskem podjetju Revital, d. o. o., ki se ukvarja z dejavnostjo pridelovanja in prodaje vrtnin ter urejanja okolja. Uredništvo časopisa se je odločilo, da mu preda besedo in vam tako omogoči vpogled v njegove spomine, občutke in doživljanja, ki so se spletla ob dolgoletnih izkušnjah in zlatem metulju kot nagradi za njegov prispevek kolektivu.

V podjetju Revital ste se zaposlili leta 1993. Kaj ste počeli pred tem?

Ko sem se leta 1985 zaposlil v tovarni, sem sprva opravljal delo na elektroliznih pečeh v stari hali A. Tam sem ostal dve leti. Spominjam se, da je potekalo raznovrstno izobraževanje in tako sem se prek dela počasi prebil do vodje skupine in kasneje do elektrolizerja. Skrbel sem za prebijanje skorje v elektroliznih pečeh, ki nastane zaradi elektroliznega procesa. To delo je bilo lažje, saj nisem bil ves čas v stiku s prahom. V stari hali A so bile razmere za delo povsem drugačne, kot jih poznamo danes, v moderno opremljeni hali. Bilo je veliko prahu in vročine.

Delati ste začeli v stari elektrolizi A. Kaj se je zgodilo po njenem zaprtju?

Ko so zaprli staro elektrolizno halo A, sem se preselil v halo B. Tam sem počel vse mogoče. V hali B sem bil zaposlen sedem mesecev. Vse skupaj sem bil v proizvodnem procesu zaposlen osem let, nato pa sem se preza-poslil v podjetje Revital, d. o. o.

Zakaj ste bili leta 1993 prestavljeni v podjetje Revital?

V tistem času sem imel veliko zdravstvenih težav. Pojavil se je kronični bronhitis in tako sem

dobil status invalida. Ker je imelo podjetje Revital status invalidskega podjetja, je bilo nekako razumljivo, da me zaposlijo tam.

Kako ste takrat doživljali to spremembo?

Ja, to je bila res velika sprememba. Takrat so začeli graditi rastlinjake. To je bil zame velik izziv. Na tem področju nihče ni imel veliko znanja, zato smo se počutili kot pionirji, ki raziskujejo povsem novo področje. Simbolično lahko rečem, da se spominjam prve lopate, ki smo jo zasadili na zemlji, na kateri danes stojijo rastlinjaki. Imeli smo sicer podporo zunanjih sodelavcev, a vsi smo se nekako učili.

Še danes skrbite za rastlinjake? Kako to poteka?

Na začetku sem se v rastlinjaki ukvarjal s presajanjem, zalivanjem ... Danes sem zaposlen v kotlovnici na biomaso in skrbim za ogrevanje in vzdrževanje rastlinjakov.

Sodelavci so vas opisali kot človeka z mnogimi idejami.

Ja, v času, odkar sem zaposlen v podjetju Revital, se mi je porodilo veliko idej, kako izboljšati delovni proces. Od vseh inovacij, ki smo jih na podlagi mojih idej realizirali, sem najbolj ponosen na

rezalnik solate. Področje inovacij me izjemno veseli. Sem tudi zelo vztrajen. Vztrajam tako dolgo, dokler ne najdem pametne tehnološke rešitve. Včasih je dovolj že to, da človek stvar prespi.

Nam lahko opišete stroj za rezanje solate?

Ideja za rezalnik solate se je pravzaprav pojavila na pobudo takratnega direktorja Dušana Mikla. Na nekem sejmu je videl stroj za rezanje solate in nam ga potem poskušal opisati. Ideja se mi je zdela dobra in tako sem se lotil njene realizacije. Seveda sem improviziral. Solata je posejana v stiropor in zraste približno 4 centimetre v višino. Iz tračne žage za rezanje lesa sem naredil stroj za rezanje solate. Rezilnik je bilo treba podaljšati, dodati rezilne trakove in ploščo, ki se počasi spušča proti rezilom. Ko je solata porezana, pa sledi tekoči trak, ki jo umakne stran od rezilnika.

Nikoli vam ni težko priti v podjetje in postoriti vse potrebno za nemoteno delovanje procesa, pa naj bo to med vikendom ali v poznih nočnih urah.

V okvir mojih delovnih zadolžitve spada tudi 24-urno varovanje rastlinjakov v smislu odpravljanja morebitnih napak v delovanju. Narava dela je takšna, da lahko napaka na rastlinjaku povzroči

veliko škode, na primer, če pade temperatura. Določene napake lahko odpravim kar od doma, saj imam možnost oddaljenega dostopa do računalnikov, ki upravljajo rastlinjak. Nekaterih napak pa žal ni možno odpraviti na daljavo in v tem primeru je nujno fizično posredovanje, včasih tudi ob »nenavadnih« urah dneva.

Kakšni so delovni načrti za naprej? Imate osebno vizijo, kakšno idejo, ki bi se jo v prihodnosti splačalo realizirati?

Menim, da bi morali zmanjšati količine in se usmeriti v posamezno dejavnost. Po mojem mnenju bi se najbolj splačalo gojiti zelenjavo. Žal so rastlinjaki danes prilagojeni za gojenje cvetja. Preusmeritev bi pomenila prilagoditev infrastrukture, kar pa je povezano s finančnimi stroški.

Kaj pa hobiji? S čim se ukvarjate v prostem času?

Imam vikend in majhen vinograd. To je moj hobi.

Letos ste bili izbrani za dobitnika zlatega metulja. Kakšni so vaši občutki?

Bil sem presenečen in spraševal sem se, s čim sem si vse to zaslužil. ▣

»Po mojem mnenju bi se najbolj splačalo gojiti zelenjavo.«

Prijetno presenečeni nad videnim

Konec oktobra smo člani Sveta zaposlenih skupine Talum skupaj s strokovnimi sodelavci obiskali naša zbirna centra v Bijeljini in Šabcu. Namen obiska je bil seznanitev z obsegom poslovanja ter načinom zbiranja odpadnega aluminija in drugih kovin ter ogled vseh objektov v lasti teh dveh Talumovih centrov.

JANEZ KIŠELJAK
FOTO: JOŽE LOVENJAK

Od skupaj 23 udeležencev je bilo prisotnih 16 članov Sveta zaposlenih, kar je pomembno, saj bodo informacije lahko posredovali širšemu krogu zaposlenih v skupini Talum. Tudi to je namreč poslanstvo članov Sveta zaposlenih.

Že pred prihodom v Bijeljino nas je predsednik Uprave seznanil z obsegom poslovanja in planiranimi aktivnostmi v obeh centrih. V Bijeljini nas je sprejel kolega Darko Varžič, ki je najbolj vpet v dogajanja in organizacijo dela obeh centrov. Ob tej priložnosti se nam je predstavil tudi bodoči direktor teh dveh centrov. Po ogledu objekta in predstavitvi obsega poslovanja smo se okrepčali v bližnjem lokalu in nadaljevali pot proti Šabcu. V tem zbirnem centru so nas pričakali vsi zaposleni in nas pogostili tako, kot znajo samo oni. Sledil je ogled presenetljivo velikega kompleksa opuščenih zgradb podjetja, ki je tu proizvajalo kemijske izdelke za vso prejšnjo državo. Podrobno smo si ogledali naš del objektov, v katerih se že zbirajo in prebirajo odpadni aluminij in tudi druge kovine. Darko nam je predstavil tudi program oblikovanja zaklju-

čene celote teh aktivnosti na tej lokaciji, na kateri bi preostanek zgradb ponudili v prodajo.

Priznati moram, da smo bili nad videnim prijetno presenečeni, še bolj pa sta nas presenetila podatek o planiranem obsegu poslovanja in napoved uspešnega finančnega poslovanja obeh centrov. Veselilo nas je spoznanje, da so odgovorni za obratovanje zagrnani in v celoti obvladujejo proces. Po druženju z zaposlenimi, ki smo jih povabili tudi na Talumovo praznovanje, smo pot nadaljevali v Beograd, kjer smo prenočili in izkoristili priliko za nočni obisk mesta. Drugi dan smo si pod vodstvom sodelavca iz Šabca na kratko ogledali še mestne znamenitosti. Kolega Darko je zaradi delovnih obveznosti medtem že odpotoval domov.

Vožnja domov je minila z nekaj vmesnimi postanki, predvsem za sprostitve nog in »zravnjanje« hrbtenice ... V večernih urah smo prispeli pred Talum nekoliko utrujeni, vendar zelo zadovoljni z videnim. Na terasi restavracije Pan smo opravili še analizo potovanja in se potem veseli vrnili med svoje. □

Nekdanja Boldirjeva jama ni več zapuščena

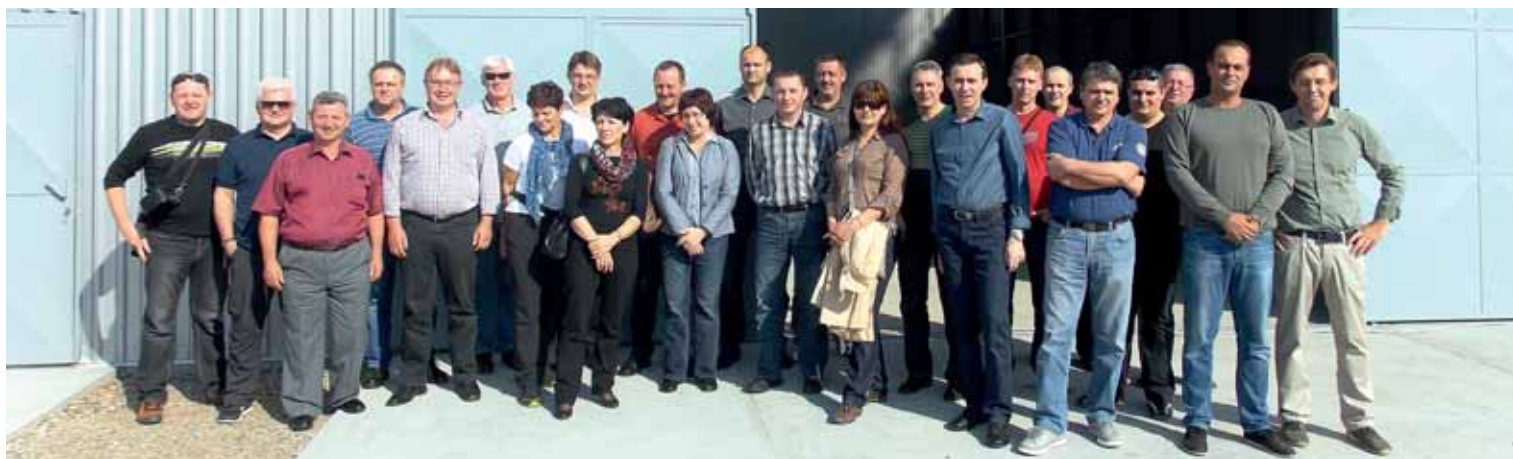
V nekdanji gramoznici v Strnišču pri Kidričevem, ki so jo – tako kot vse nekdanje gramozne jame – okoliški prebivalci uporabili za odlaganje smeti, so oktobra odprli učilnico v naravi. Pri projektu so sodelovali: Občina Kidričevo, Talum, LAS (Lokalna akcijska skupina) Bogastvo podeželja ob Dravi in Slovenskih goricah ter Inštitut za promocijo varstva okolja.

DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Namen odprtja učilnice, ki vsekakor pomeni obnovitev tako degradiranih območij, kot so nekdanje gramozne jame, je vsekakor dober. S tem se celijo rane, ki smo si jih nekdanj povzročili sami. Od prvotne ideje, da bi na tem mestu uredili prostor za piknike, se je na predlog profesorice dr. Ane Vovk Korže z Inštituta za promocijo varstva okolja uveljavila nova ideja o učilnici v naravi. Učilnica je pomembna zaradi treh

Urejena okolica ob nekdanji gramozni jami

Talumovci v Srbiji

Spuščanje ladjic, izdelanih iz aluminijaste folije

razlogov. Prvi je obnovitev degradiranega območja, drugi pomembnost izobraževanja in tretji

spoznanje, da tak projekt lahko uspe v več pogledih, je menil Vladimir Korošec, vodja LAS

Bogastvo podeželja ob Dravi in Slovenskih goricah.

Predsednik Uprave družbe Talum je povedal, da smo projekt uredničili v trdnem sodelovanju z lokalno skupnostjo. Ocenil je, da je takega sodelovanja bistveno premalo. Izpuhtele so tudi stare vrednote, kot sta spoštovanje in sodelovanje. Projekt nam predstavlja izziv in govorimo tem, da lahko z dobro voljo in združenimi močmi marsikaj naredimo. Dodal je še, da je to prvi projekt, ki smo ga zasnovali v naši odvisni družbi Kreativni aluminij, in predstavlja šele začetek njenih aktivnosti.

Profesorica dr. Ana Vovk Korže je poudarila, da je učilnica v naravi pomembna tudi za študente in stroko. Take učilnice v Sloveniji

in tudi zunaj nje še ni. Na tem prostoru bodo delovala razna društva, ki bodo s svojim prostovoljnim delom zagotavljala učni proces. Povabljeni so bili lovci, ribiči, čebelarji in gozdarji.

Naša odvisna družba Kreativni aluminij je prispevala opremo za medgeneracijsko druženje, ki zajema otroška igrala, klopi, nadstreške (baldahine) in podobno. Učilnica v naravi bo obenem prostor, kjer bodo elementi opreme za medgeneracijsko druženje na ogled tudi morebitnim zainteresiranim oziroma potencialnim kupcem. □

KULTURA

Predstavitev knjige

DARKO FERLINC
FOTO: BORIS FARIČ

V sredo, tik pred tovarniškim praznikom, je bila v Talumu predstavitev knjige *Stojan Kerbler: ptujski fotograf svetovnega slovesa* avtorice Sandre Jazbec, univerzitetne diplomirane etnologinje in kulturne antropologinje. Avtorica s svojega profesionalnega vidika proučuje fotografije Stojana Kerblerja. Gradivo iz knjige bo uporabljeno tudi v doktorski disertaciji, ki jo avtorica pripravlja na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V knjigi so zajeti trije cikli Kerblerjevega umetniškega ustvarjanja: Haložani, Koline in Tovarniška fotografija. In prav tovarniške fotografije so razlog, da je knjigo založila družba Talum. Seveda smo vedno veseli, ko se naša »fabrika«, pa čeprav iz nekih drugih časov, pojavi v kaki publikaciji. In govori o tem, da ne moremo imeti prihodnosti, če nimamo zgodovine. In na zgodovino smo ponosni.

Knjigo si v celoti lahko ogledate na naših intranetnih straneh. □

Kerblerju sta čestitala tudi predsednik Uprave Marko Drobnič in član Uprave Danijel Lačen.

Stojan Kerbler razlaga svoje fotografije.

Na predstavitvi knjige. Z leve: Meta Krese, Stojan Kerbler in Sandra Jazbec.

Fotografije meseca

Begunjščica in Vrtača. Foto: Stanko Jus.

Stol. Foto: Stanko Jus.

Priprava na zimo. Foto: Zdravko Štumperger.

Uživali v hoji in lepi Dolenjski

27. Popotovanje od Litije do Čateža

Tudi to leto je bilo v Talumu organizirano popotovanje po Levstikovi poti od Litije do Čateža, po poteh in krajih, ki jih je nekdaj prehodil in opisal pesnik in pisatelj Fran Levstik.

BORIS BLAŽEK
FOTO: MARIJA VINDIŠ

Kot vedno je bil pohod na Martinovo soboto, letos 9. novembra. Vremenska napoved je bila za pohodnike slaba, saj so napovedovali deževje po celotni Sloveniji. Kar nekaj prijavljenih se je te napovedi ustrašilo in so ostali doma, čeprav je bilo zjutraj le oblačno. Kljub temu in kljub hladnemu jutru se je pred tovarno zbralo 29 pohodnikov in z avtobusom smo se odpeljali v Šmartno pri Litiji. Na Trojanah smo se ustavili in popili kavico, ob 8.05 pa že krenili iz Šmartnega na 21 kilometrov dolg pohod. Tudi tokrat je bila v začetku pot razmočena, vendar se je kmalu pokazalo nekaj sonca in vzdušje med pohodniki je postajalo vedno boljše. K temu so pripomogli še občasni postanki z okrepljenimi nahrbtniki in ponudbo dobrot domačinov. Pohod poteka po lepi, razgibani pokrajini, skozi naselja (Slatna, Liberga, Preska) in mimo posameznih kmetij. Vse-

skozi smo uživali v lepotah jesenske narave, med prijaznimi domačini, žal pa nismo videli vršacev Kamniških in Julijskih Alp, saj je bilo oblačno.

Na našo srečo se deževna napoved ni povsem uresničila, le občasno nas je orosilo še z neba. Žal smo se talumovci razkropili v manjše skupine, nekaterim se je kar mudilo na cilj, drugi smo si po svoje krajšali pot ter uživali v hoji in lepi Dolenjski. Po petih urah smo prispeli na cilj v Čatež. Malo utrujeni, a dobre volje smo se še okreplili s toplo malico in kapljico domačega cvička ter ostali še nekaj časa na prireditvi. Kot rečeno, je bilo predvsem zaradi slabe vremenske napovedi pohodnikov pol manj kot prejšnja leta. Proti domu smo se odpeljali ob 16. uri dobro razpoloženi in seveda z dogovorom, da se pohoda udeležimo tudi prihodnje leto in v lepšem vremenu. □

Naša nekdanja sodelavca Marija Trčko in Bojan Potočnik

Noč čarovnic ali pomračitev slovenske pameti

ALEKSANDRA JELUŠIČ

FOTO: ALEKSANDRA JELUŠIČ

»... Jaz naj bi se navadila živeti brez čarovništva? Ni govora! Ni govora! Kaj – jaz da naj bi peš hodila? Da ne bi vplivala na vreme? Kaj, jaz da bi lahko živela kot to neumno žensko pleme? Ni govora! Ni govora!«

Ko je Svetlana Makarovič leta 1989 zapisala zgodbo z naslovom Coprnica Zofka, še ni slutila, da bo že čez nekaj desetletij njena literarna junakinja kolovratila tudi po slovenskem nebu. Verjetno si danes ob tem prizoru puli lase in glasno preklinja.

Krivično bi bilo trditi, da je tranzicija v našo mini kokoško prinesla samo negativizme, a če smo poštene, potem komercialni prazniki brez vsebine zagotovo niso pozitivne cvetke, ki smo si jih želeli. Trgovci seveda niso imeli nič proti in so nam pred nos postavili cel nabor simbolike, ki naj nam bi za evre pričarala pravi smisel tega, kar praznujemo. Kaj sploh praznujemo? Če boste za noč čarovnic maskotam z dolgimi črnimi nohti in zašiljenimi klobuki postavili to isto vprašanje, verjamem, da boste namesto odgovora dobili samo zadrego in mencanje. Kaj koga briga, kaj sploh praznujemo, pomembno je, da je žur do jutranjih ur ali da se lahko vso noč ob vrečki pokovke v mestnem kinu zabavaš ob hektolitrih krvi, sekirah, motornih žagah in razpadajočih truplih! Tiste bolj nežne duše pa se prepuščajo izrezovanju buč velikank in zganjajo nekakšno romantiko ob vonju sveč. Vse skupaj spominja na pomračitev pameti, še sploh če pomislimo, da praznik nima kaj dosti opraviti z našo kulturo. Morda mi bo v tem kontekstu kdo očital, da je praznik vendar keltskega izvora in da je iz Evrope romal v Ameriko, kjer se je – tako kot vse druge stvari, ki so priemale v Ameriko – izpridil do te mere, da je postal povsem brez-

obličen. Sporočilo se je izgubilo na pol poti čez ocean in potonilo v okrogle buče, v katerih mu sveče obujajo spomin na nekdanjo veličino. Od keltske modrosti ni ostalo nič, razen nekaj našemljenih kreatur, ki od vrat do vrat pobirajo kekse in denar ali pa se pod vplivom alkohola zaganjajo v nebo v upanju, da se z metlo da leteti. In če bi njihov um lahko letel dovolj visoko, bi morda ugleдали, da so zaradi nekaj našemljenih čarovnic gladko spregledali dan reformacije, ki si – mimogrede – deli dan s tem *halloweenom*. Kot parodija ali posmeh slovenstvu. Ta dan je spomin na dan pred mnogimi leti, ko smo Slovenci dobili prvo knjigo in s tem knjižni jezik, ki ga danes pogosto zamenjamo za tujke. Kako lepo v ušesu zveni *halloween*? V mojem otroštvu je skupina Agropop prepevala: »Samo milijon nas še živi na naši zemljici, samo milijon nas dobro ve, da dobri smo ljudje.« Spominjam se, da smo Ameriko opazovali iz varne razdalje in se zgražali nad načinom življenja. Zdaj pa kaže, da bo tudi nas počasi zajel ta val omračitve, ko bomo za ceno fasadnega blišča in površinskega hedonizma pripravljene zgrešiti pomen tega, kar pravzaprav praznujemo. S tem pa se bo izgubljalo vse tisto, kar smo tisočletja poskušali ohraniti, braniti, varovati in negovati. Pravzaprav razmišljam, da je bil tisti, ki je v slovenskem jeziku praznikom dal ime, na neki način jasnoviden. Prazniki so res prazni. Iz leta v leto so bolj prazni, tako kot so iz leta v leto bolj prazni ljudje in navsezadnje tudi naši žepi. ▣

PRAZNIKI

Božičkovanje

Predšolske otroke zaposlenih v skupini Talum vabimo na božičkovanje, ki bo v **ponedeljek, 23. decembra, ob 17. uri** v veliki dvorani restavracije Pan v Kidričevem. Tudi letos vas bomo presenetili z zanimivim programom in darili.

Pridite.

Učilnica v naravi Svet zaposlenih v Srbiji

FOTO: SRDAN MOHORIČ, JOŽE LOVENJAK

Fabrika

Razstava Srdana Mohoriča v Galeriji FO.VI v Strnišču

Tovarna aluminija v Kidričevem je mnogo več kot industrijski gigant, v katerem vse od leta 1954 naprej teče proizvaja aluminija. »Fabrika« se je zasidrala v okolje, ki ga določata bližnji Ptuj z bogato preteklostjo in dragoceno kulturno dediščino na eni in vinorodne Haloze z romarsko cerkvijo na Ptujski Gori na drugi strani. Kompleks tovarne, ki je samostojna urbana tvorba, se samo na prvi pogled zdi v nasprotju s tradicijo bližnjega zgodovinskega mesta ter povsem drugačen od haloških starodavnih mitov in legend. »Fabrika« je v nekaj desetletjih postala neločljiv del tega okolja. Tudi preteklost »fabrike« je nenavadna in burna, že dolgo je predmet proučevanja zgodovinarjev, nekatere njene zgodbe pa se spreminjajo v legende.

MARJETA CIGLENEČKI
FOTO: SRDAN MOHORIC

Dr. Marjeta Ciglenečki

Kidričevska tovarna ima veliko pričevalcev, ki jih k upodabljanju in opisovanju njene pojavnosti spodbujajo želja po dokumentiranju, občutek pripadnosti ter fascinacija nad vidnim in doživetim. Najbolj znane likovne upodobitve tovarne so fotografije Stojana Kerblerja, ki jih na razstavah srečujemo od leta 1990 naprej, leta 2012 pa je svoj tovarniški ciklus zaokrožil s predstavitvijo v galeriji FO.VI in z izčrpnim katalogom. Med fotografi, ki so delovali v območju tovarne, velja vsaj omeniti Marka Modica, Mirča Lugariča in Tanjo Verlak ter ude-

ležence *Enajste likovne kolonije Talum* (2002), ki je bila posvečena fotografiji, vodil pa jo je Stojan Kerbler. Motivika »fabrike« je pritegnila tudi slikarje, izpostavimo Dušana Fišerja, Dušana Kirbiša in Jerneja Forbicija.

Med ustvarjalci, ki predano beležijo tovarniške podobe, pripada posebno mesto Srdanu Mohoriču, ki ga bralci časopisa *Aluminij* dobro poznajo. Srdan Mohorič je bil v tovarni zaposlen od leta 1974 do leta 2007. V mladosti, ko je stopal na fotografsko pot, mu je bil vzornik in mentor Stojan Kerbler, leta 1976 pa je s kolegi

ustanovil Foto kino klub DPD Svoboda Ptuj in ga vodil vse do leta 1990. Srdan je bil izvrsten organizator in Ptuj je bil za časa njegovega predsednikovanja pomembno središče jugoslovanske fotografije. Vzporedno z razvojem kluba je zorela tudi Srdanova fotografija in prejel je naslov amaterja I. razreda. Leta 1991 je prenehal delovati ptujski fotografski klub, pa tudi Srdan je odložil fotoaparatus, dokler se ni pred desetletjem posvetil digitalni fotografiji. Večina motivov iz zadnjih desetih let je tovarniških; leta 2007 jih je zbral v serijo z naslovom *Planet*

Aluminij ter jih predstavil na samostojni razstavi najprej na Ptuju v Salonu umetnosti, nato pa še v Fotogaleriji Stolp v Mariboru in v razstavišču v gradu Sevnica, kasneje pa še na več skupinskih razstavah.

Tokratna razstava v Galeriji FO.VI v Strnišču je obsežna predstavitev Mohoričevih tovarniških fotografij, ki so nastale med letoma 2006 in 2013. V splošnem bi jih lahko razdelili v dve skupini; v prvi so posnetki tovarniških stavb (tudi letalski), drugo skupino pa sestavljajo fotografije aluminija, večinoma makroposnetki. Skupini se med sabo razlikujeta, a hkrati tudi dopolnjujeta. Podobe tovarniškega kompleksa presegajo zgolj dokumentarno raven; pričajo o avtorjevi zavezanosti tovarniškemu ambientu, ki pa ga je upodabljal iz drugačnih vzgibov kot Stojan Kerbler. Ne gre zgolj za uporabo digitalne tehnike in barve v nasprotju s Kerblerjevo analogno črno-belo fotografijo. Na začetku 21. stoletja se je videz tovarne zelo spremenil. Prej zadimljeno in v sivino odeto okolje se je zaradi posodobljene tehnologije razsvetlilo, tovarniška poslopja so temeljito obnovili in zgradili nekaj novih, okrog njih uredili parke, nekdanjo sivino pa so zamenjale živahne barve. »Tovarna je postala lepa,« pravi Srdan Mohorič in poudari, da je ni več mogoče fotografirati na način, kot je to od leta 1965 naprej delal Stojan Kerbler. Proizvodni postopki so se avtomatizirali in v industrijskih halah skorajda ni več delavcev; na Mohoričevih podobah le tu in tam uzmemo figuro, osamljeno sredi mogočnih strojev in napeljav. Mohoričeve kompozicije so umerjene v lepotni kanon, kompozicijsko so uravnotežene, prevladujejo pa umirjene vodoravnice z nekaj navpičnimi poudarki. S fotoaparatom je zasledoval posebnosti, kot so meglice, ki zajamejo del stavb v kompoziciji, dramatično pooblaceno nebo in dim, ki ga puhajo visoki dimniki. Spet druge fotografije prevzamejo s popolno jasnostjo ozračja ter s čistostjo in ostrino linij. Mohoričeve fotografije so dosledno zavezane prostorski globini; tako rekoč v vsako kompozicijo so vključena »prostorska odrala«, ki opazovalčev pogled vodijo od ospredja proti

ozadju. Morda v tem smislu še posebej izstopa podoba vhoda v upravno stavbo, kjer se okvirni vhodnih odprtih perspektivno zamikajo in se v zadnji prostorski plasti zaključijo z intenzivno rdečo navpičnico.

Druga skupina fotografij so bližnji posnetki aluminija. Srdan Mohorič je med pohajanjem po območju tovarne zaznaval likovno vznemirljive detajle, ki so se ponujali z odvrženih kosov kovine. Te fotografije bi lahko opredelili kot nadaljevanje ciklusa *Planet Aluminij*, motivno pa so blizu Modičevim podobam, objavljenim v monografski publikaciji z naslovom *Alluminations* (Mestna galerija, Ljubljana 1998). Le večče oko poznavalca, ki se razume na proizvodnjo aluminija, lahko prepozna nekatere motive, za večino opazovalcev pa so te podobe abstraktne; avtor nam pripoveduje o lepoti materiala, na katerem se v vsakem detajlu zarisujejo neskončne domišljajske pokrajine, in o estetiki oblik, ki se gradijo v skladne kompozicije. Naključni madeži, krivine, risi, vdolbine in izbokline so Mohoriča spodbudili k vsebinskemu podnaslavljanju; tako je tudi gledalca usmeril, da v abstraktnih kompozicijah uzre predmetno: Metalec kopja, Stebri, Prošnja ipd. Že Leonardo je svoje učence pozival, naj skrbno opazujejo razdrapan omet in v naključnem iščejo znane oblike. Temu navodilu, ki razvema domišljijo, se ne odrekamo niti v 21. stoletju.

Razstava Srdana Mohoriča v Galeriji FO.VI ima preprost naslov: *Fabrika*. Mohoričeve fotografije so nova pripoved o tovarni ob vznožju Haloz, ki je odločno posegla v svet ob vznožju vinorodnega gričevja in prevzela že številne ustvarjalce. Ob razstavi je izšel lepo oblikovan katalog (oblikovanje Jernej Forbici), za katerega je uvodno besedilo napisala Marika Vicari. Galerija FO.VI je ena redkih zasebnih (in vedno bolj tudi javnih) galerij, ki ob razstavah poskrbijo za publikacije, s katerimi avtorje dostojno predstavijo javnosti. Natis kataloga *Srdan Mohorič. Fabrika* je omogočil Talum, ki že desetletja vzorno podpira umetniško dejavnost, še posebej takrat, ko je neposredno povezana s tovarno aluminija v Kidričevem. □

REVITAL

Stevia – *Stevia rebaudiana*

Stevia je rod okoli 240 vrst zelišč in grmičevja iz družine nebinovk (*Asteraceae*), ki rastejo v subtropskih in tropskih predelih od zahodne Severne Amerike do Južne Amerike. Vrsto *Stevia rebaudiana*, splošno znano kot sladki list, sladkorni list ali preprosto stevia, gojijo zaradi njenih sladkih listov. Pozornost je pritegnila zaradi dejstva, da je do 300-krat slajša od sladkorja in ima nizko vsebnost ogljikovih hidratov in sladkorjev. Ker ima zanemarljiv učinek na glukozo v krvi, je uporabna kot sladilo za ljudi, ki morajo pri prehrani paziti na ogljikove hidrate.

ALEKSANDRA JELUŠIČ
FOTO: EZGROGARDEN.COM

Stevia

Dostopnost stevie se razlikuje od države do države. Ponekod je kot sladilo dostopna že desetletja ali stoletja; tako se široko uporablja na Japonskem, kjer je dostopna že desetletja. V nekaterih državah so zaradi skrbi za zdravje in političnih nesoglasij omejili njeno dostopnost. V zgodnjih devetdesetih letih 20. stoletja so jo prepovedali v ZDA, čeprav je bila označena kot prehransko dopolnilo, so pa leta 2008 kot prehransko dopolnilo odobrili rebaudiozid A. Z leti se število držav, v katerih je stevia dostopna kot sladilo, povečuje. Od začetka decembra 2011 je uporaba te rastline dovoljena tudi v Evropski uniji.

Zanimivosti

- Rastlino že več kot 1.500 let uporablja ljudstvo Guarani, za medicinske namene pa jo že dolgo uporabljajo v Paragvaju in Braziliji. Na območju teh dveh držav so listi že stoletja znani kot tradicionalno sladilo za čaje, kot zdravilo in »sladki prigrizek«.

- Leta 1899 je švicarski botanik Moisés Santiago Bertoni med raziskovanjem vzhodnega Paragvaja prvi podrobno opisal rastlino in njen sladki okus. Točna struktura aglikona in glikozida je bila objavljena leta 1955.
- Prvo komercialno dostopno sladilo iz stevie je bilo proizvedeno v japonskem podjetju Morita Kagaku Kogyo Co., Ltd., leta 1971. Japonci uporabljajo stevio v prehranskih proizvodih in v brezalkoholnih pijačah (vključno s kokakolo), imajo pa jo tudi za namizno uporabo.
- Japonska trenutno porabi več stevie kot katera koli druga država, saj predstavlja stevia 40 odstotkov trga sladil.
- Leta 2007 je podjetje Coca-Cola objavilo načrte za pridobitev dovoljenja za uporabo iz stevie pridobljenega sladila, tako imenovane rebiane, kot prehranskega dodatka v ZDA do leta 2009.

Več napotkov dobite na vrtnariji Revital, d. o. o., kjer lahko rastlino tudi kupite. □

Inovativnost kot življenjska filozofija: od ideje do inovacije

ALEKSANDRA JELUŠIČ

FOTO: BLOG.BATTERY-FORCE.CO.UK
WELDINGMENTORS.FILES.WORDPRESS.COM
ORTONTECHNOLOGIES.BLOGSPOT.COM
LABICICLETTAPROSHOP.COM/

Kako dolgo že varimo?

Rus Nikolaj Bernados je leta 1882 razvil prvi varilni postopek, tako imenovano karbonsko obločno varjenje. Takrat je bilo že dobro znano, da lahko elektrika ustvari stalni svetlobni lok med dvema elektrodama. Bernados je opazil, da temperatura na koncih svetlobnega loka doseže 3000 °C in lahko med drugim tali jeklo. S karbonskim obločnim varjenjem je postalo spajanje kovin preprosto in postopek je prevzela celotna evropska težka industrija. (History, 21/2013)

Kdaj so ljudje ustanovili smetišča?

Ljudje smetišča uporabljamo, odkar smo se pred 10.000 leti začeli ukvarjati s poljedelstvom. Smeti najzgodnejših kmetov so bile večinoma ostanki živil in mrtve živali, ki so jih najpogosteje odlagali v naravno luknjo v tleh. 5000 let pr. n. št. so postali kupi gospodinjskih odpadkov pomemben del obalnih naselbin, pred 2500 leti pa je mesto Atene ustanovilo smetišče. (Science 46/2013)

Žarnica z izjemnim izkoristkom (prototip: NanoLight)?

Izumitelji žarnice NanoLight zatrjujejo, da so iznašli žarnico LED z najboljšim izkoristkom na svetu. Pravijo, da ima tridesetkrat daljšo življenjsko dobo od klasične žarnice in štirikrat daljšo od varčne sijalke. Svetleče diode so nameščene neposredno na ploščico tiskanega vezja, ki je zložena v obliki žarnice. Ploščica z vezjem je izdelana tako, da si uporabnik na njej ne more opeči rok. (Science 42/2013)

Najbolj aerodinamično kolo (Cervelo P5)?

Vsi kabli in žice so skriti v okvirju, vsak delček površine kolesa pa je prilagojen zmanjševanju zračnega upora. Celo držalo za posodo s pijačo je oblikovano tako, da je nadvse aerodinamično. ▣

Spomini so kot iskre,
ki pod pepelom tlijo,
a ko jih razgrneš,
vedno znova zažarijo.

(J. W. Goethe)

Zahvala

Ob boleči izgubi dragega moža,
očeta, tasta, dedka in pradedka

Antona Nahbergerja

iz Pobrežja 14a

se iskreno zahvaljujemo podjetju Talum iz Kidričevega, sorodnikom, sosedom, vaščanom, prijateljem in znancem, ki so nam v teh težkih trenutkih stali ob strani, darovali cvetje, sveče in

svete maše ter ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

Vsi njegovi najdražji

KRIŽANKA

Težje besede: Omalos, Čoketa, Eser, Udinese, Hiteno, Ataun, Stativ, Ebu.

					ALUMINIJ	MESTO NA KRETI	KRAJ V HALOZAH	PRAVOSLAVNI VIŠJI DUHOVNIK	SRBSKO MOSKO IME, LAZAR	STARO GERMANSKO LJUDSTVO	4. IN 10. ČRKA	MUSLI-MANSKO ŽENSKO IME	OZKA DEŠČICA, LETVA	VEČJI KOS POHIŠTVA		
					KAR SE ODPLAČA											
					MORALNO NAČELO											
					KRAJ PRI CERKNICI											
SESTAVIL: JANKO ŠEGULA	RIMSKI BOG LJUBEZNI, TUDI AMOR	MIRNOST, UBRANOST	PRIPRAVA ZA MERJENJE RAZTEZANJA LESNA TOVARNA NA BLEDU													
TISOČ TON								ALOJJI PODOBNA TROPSKA RASTLINA								
ITALJANSKI NOGOMETNI KLUB IZ VIDMA							ALFRED NOBEL									
SLOVENSKI KOŠARKARSKI TRENER (ALEŠ)					KOŠTRUNJE MESO	SANJE	STOJALO PRI FOTOGRAFSKIH APARATIH									
IVAN LOTRIČ			MOČVIRSKA PTICA SELIVKA							SUMLJIVA NEČEDNA ZADEVA, ŠKANDAL						
ATLETSKOI METALNO ORODJE					AMERIŠKI PREDSEDNIK (BARACK, 1961)											
ATA, OČE (LJUBK.)					STREL PROTI GOLU			FRANCE ŠTIGLIC								
					SREBRO			RIMSKA ŠEST								
ALUMINIJ	OREHOVA ALI MANDLJEVA SLAŠČICA															
	RDEČE ORINTALSKO POKRIVALO						BOLGARSKA ATLETINJA LALOVA				LOVRO ŽEMVA					
							STROKOVNJAK, KI PROUČUJE ČEBELE				OPLESK					
PROCESNO JEDKANJE																
PRIPADNIK NEKDANJE KMEČKE STRANKE V RUSIJI					PRIČAKOVANJE, NADA			CAR LEWIS	MESTO V ŠPANSKI BASKIJI							
					ŽIGA PANCE				ZRAK (LAT.)							
STRAŽARNICA									ITALJANSKI OTOK							
									SLOVENSKA SMUČARSKA TEKAČICA (INES)							
													MUSLI-MANSKO MOSKO IME			
					VINKO OŠLAK						PREBIVALEC RIBČ PRI LITIJI					
												KROM				
					SESTRA VENDELINA, ZNANA KUJARICA (MARLIJA, 1916-2003)								ŽIVA EMERŠIČ		NIKELJ	
									4. IN 2. ČRKA		ILJUŠIN					
NORČIJA																
ALOJZ GRADNIK							PTIČ PEVEC, SPRETEN PLEZALEC									

Panovi dogodki

v decembru 2013 v restavraciji Pan v Kidričevem

Ponedeljek, 23. 12. 2013, ob 17. uri

lutkovna predstava za otroke
vstop prost

Od sobote, 7. 12. 2013, dalje od 15. do 21. ure

Panova hiška na drsališču v Kidričevem

Ponedeljek, 9. 12. 2013, ob 17. uri

ura Panovih zgodb za otroke
vstop prost

Nedelja, 1. 12. 2013, ob 17. uri

koncert moškega pevskega zbora
Talum Kidričevo z gosti
vstop prost

Nedelja, 22. 12. 2013, ob 18. uri

tradicionalni Božični koncert pihalnega orkestra
Talum Kidričevo z gosti
vstop prost

Ob nedeljah v decembru 2013

vabljeni na praznična nedeljska kosila

Vse dni v decembru 2013

vabljeni na poslovna kosila in družabna srečanja

Silvestrovanje z ansamblom Štajerci

v restavraciji Pan, 31. 12. 2013 ob 20. uri

~ 19.-19.50

sprejem gostov in aperitiv s pozdravom iz kuhinje
čokoladna fontana sadni bife s svežim sadjem

~ 20.30

hladna predjed (mesna, lahka)

~ 21.15

topla predjed

~ 21.45-23.00

glavne jedi - topli bife

~ 23.15

Panov sladki tris
krepčilo po polnoči

Vsebina menija za silvestrsko večerjo
na internetni strani restavracije Pan

Cena 48 EUR na osebo

Pan

restavracija kreativnih idej

www.pan-restavracija.si | tel.: 041 808 449